

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

שם השיעור: הנבואה הראשונה של הנביא עמוס

שם המרצה: הרב אליעזר קשתיאל

עמוס פרק א

(א) דברי עמוס אשר היה בנקדים מתקוע אשר חזה על ישראל בימי עזיה מלך יהודה ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל שנתים לפני הרעש:

(ב) ויאמר ה' מציון ישאג ומירושלים יתן קולו ואבלו נאות הרעים ויבש ראש הפרמל: (ג) כה אמר ה' על שלשה פשעי דמשק ועל ארבעה לא אשיבנו על דושם בחרצות הברזל את הגלעד: (ד) ושלחתי אש בבית חזאל ואכלה ארמנות בן הדד: (ה) ושבתי בריח דמשק והכרתי יושב מבקעת און ותומד שבט מבית עדן וגלו עם ארם קירה אמר ה':

(ו) כה אמר ה' על שלשה פשעי עזה ועל ארבעה לא אשיבנו על הגלותם גלות שלמה להסגיר לאדום: (ז) ושלחתי אש בחומת עזה ואכלה ארמנותיה: (ח) והכרתי יושב מאשדוד ותומד שבט מאשקלון והשיבותי ידי על עקרון ואבדו שארתי פלשתים אמר אדני ה': פ (ט) כה אמר ה' על שלשה פשעי צר ועל ארבעה לא אשיבנו על הסגירם גלות שלמה לאדום ולא זכרו ברית אחים: (י) ושלחתי אש בחומת צר ואכלה ארמנותיה:

(יא) כה אמר ה' על שלשה פשעי אדום ועל ארבעה לא אשיבנו על רדפו בחרב אחיו ושחת רחמיו ויטרף לעד אפו ועברתו שמרה נצח: (יב) ושלחתי אש בתימן ואכלה ארמנות בצרה: פ (יג) כה אמר ה' על שלשה פשעי בני עמון ועל ארבעה לא אשיבנו על בקעם הרות הגלעד למען הרחיב את גבולם: (יד) והצתי אש בחומת רבה ואכלה ארמנותיה בתרועה ביום מלחמה בסער ביום סופה: (טו) והלך מלכם בגולה הוא ושריו יחדו אמר ה':

עמוס פרק ב

(א) כה אמר ה' על שלשה פשעי מואב ועל ארבעה לא אשיבנו על שרפו עצמות מלך אדום לשיד: (ב) ושלחתי אש במואב ואכלה ארמנות הקריות ומת בשאון מואב בתרועה בקול שופר: (ג) והכרתי שופט מקרבה וכל שריה אהרוג עמו אמר ה':

(ד) כה אמר ה' על שלשה פשעי יהודה ועל ארבעה לא אשיבנו על מאסם את תורת ה' וחקיו לא שמרו ויתעו כזביהם אשר הלכו אבותם אחריהם: (ה) ושלחתי אש ביהודה ואכלה ארמנות ירושלים: פ (ו) כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו על מכרם בכסף צדיק ואביון בעבור נעלים: (ז) השאפים על עפר ארץ בראש דלים ודרך ענוים יטו ואיש ואביו ילכו אל הנערה למען חלל את שם קדשי: (ח) ועל בגדים חבלים יטו אצל כל מזבח ויין ענושים ישתו בית אלהיהם:

עמוס פרק ז

(י) וישלח אמציה כהן בית אל אל ירבעם מלך ישראל לאמר קשר עליך עמוס בקרב בית ישראל לא תוכל הארץ להכיל את כל דבריו: (יא) כי כה אמר עמוס בקרב ימות ירבעם וישראל גלה יגלה מעל אדמתו: (יב) ויאמר אמציה אל עמוס חזה לך ברח לך אל ארץ יהודה ואכל שם לחם ושם תנבא: (יג) ובית אל לא תוסיף עוד להנבא כי מקדש מלך הוא ובית ממלכה הוא: (יד) ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי כי בוקר אנכי ובולס שקמים: (טו) ויקחני ה' מאחרי הצאן ויאמר אלי ה' לך הנבא אל עמי ישראל.

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

- 1. ילקוט שמעוני-** אמר ר' פנחס למה נקרא שמו עמוס שהיה עמוס בלשונו:
- 2. רש"י** - אשר היה בנוקדים - תרגום יונתן דהוה מרי גיתין כמו ומישע מלך מואב היה נוקד (מלכים ב ג). שנתים לפני הרעש - שנתים קודם שנתנגע עוזיה יום שנתנבא ישעיה שנא' וינועו אמות הסיפים (ישעיה ו) ואומר כאשר נסתם מפני הרעש וגו' (זכריה יד):
- 3. מלבי"ם** - הרי"א השיג בכאן על המורה (פל"ב ח"ב) שהניח יסוד מוסד שא"א שתחול הנבואה רק על האדם המוכן אליה, אם בהכנה טבעיית כפי מזג גופו ומוחו וכח דמיונו, ואם בלימוד החכמות וטוב המדות, ואמר מהרי"א שדעת זה בנוי על דברי הפילוסוף שהנבואה היא דבר טבעי מגעת לאדם כשאר הצורות הטבעיות שלא יחולו בנושאים כי אם אחרי ההכנות הראויות אליהם, ואין זה דעת תורתנו כי אין הנבואה דבר טבעי ואין ההכנה צריכה אליה, כי הנבואה דבר נסיי בהכרח, .. והלא עמוס עם היותו בנוקדי הצאן (כי בעל הצאן נקרא נוקד) והיה בנוקדים, ר"ל משרת אצל הנוקדים ולא למד חכמה ולא היה לו כבוד ועושר ומכ"מ התנבא. ולדעתי יש בזה הבדל בין הנביא המנבא לצורך עצמו ושלמותו ובין הנביא שהוא שליח לצורך הכלל, כי שינבא ה' את האדם הבלתי מוכן אל הנבואה הוא כבריאת יש מאין, וזאת לא יעשה ה' רק לצורך גדול, כי כל הנסים שעשה ה' היו בריאת יש מיש ע"י המרת הצורות. שיעור הכתוב אשר חזה ויאמר שנתים לפני הרעש - אז נבא על הרעש... זה נבואה אחת שנבא קודם בואה. נבואה ב' הודיע כי יהיה שנת בצורת עד כי יאבלו נאות הרועים - כי לא יהיה מרעה לבהמות, כל זה נבא שתי שנים קודם ונתקיימה נבואתו והוחזק לנביא נאמן:
- 4. עין איה / שבת ב / פרק שמיני / ט.** - חיי הרועים, הם החיים המביאים את האדם לידי התבוננות שכלית בריאה, התבוננות פנימית, לא חקרנית עשויה ומלאכותית. חיים שהשיתוף עם הטבע גדול הוא מאד, ואין עבודה רבה, המפרכת את הגוף ומטביעה את כל הכח במעמקי החומריות כתכניתה של עבודת האדמה הרגילה, נמצאת בעבודת המרעה. ע"כ היו אבותינו, החושבים הגדולים של משפחת האדם, רועי צאן.
ספר שמואל ב פרק ז - וְעֵתָהּ כֹּה תֹאמַר לְעֶבְדִּי לְדָוִד כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱנִי לְקַחְתִּיךָ מִן הַנְּהַר מֵאֶחָר הַצֶּאֱנָן לְהִיֹּת נְגִיד עַל עַמִּי עַל יִשְׂרָאֵל:
- 5. אבן עזרא** - אמר אליהוא הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר והטעם כי יזהירנו ואם לא ישמע יענישנו בפעם הרביעית, ..., והנה בדמשק ועזה וצור ואדום ובני עמון לעולם הרביעית שהרעו ליעקב ובמואב שהרעו לעשו ושניהם בני יצחק על כן הזכירו פעמים בנבואתו ולא מצאנו ככה בספרי כל הנביאים הנמצאים:
- 6. רד"ק** - והנה לא ישגיח על אומות העולם לטובה ולרעה כי אם בעבור ישראל אלא אם כן יהיה חמס גדול בדבר כדור המבול וסדום ועמורה כי החמס מפסיד הישוב והאל יתברך רוצה ביישוב העולם. ***רחמי האח** על אחיו שהוא דרך העולם והוא שחת הרחמים ובטלם. ***והשגת גבול** הוא עון גדול שהרי הוא אחד מן הארורים הכתובים בתורה ארור מסיג גבול רעהו, והרות כמו הרים, קובץ מן הר בלשון זכרים הרים ובלשון נקבות הרות, ויש לפרש הרות הערים בצורות יכנה אותם בלשון הר, .. ויש לפרש גם כן הרות הגלעד הנשים ההרות, וכן ההרותים בקע והרותיה תבקע, כמו שאמר והריותיו יבקעו, וזה על מיעוט החמלה בהם. ***וכתב הגאון רב סעדיה ז"ל** את תורת השם המצות השמעיות וחקיו המצות השכליות: וכן בדור המבול אעפ"י שהיו בידם כמה עבירות לא הענישם אלא על החמס שנאמר כי מלאה הארץ חמס מפניהם וכל שכן כשהחמס בא ע"י השופטים שהיה להם להעמיד הצדק והם ע"י השוחד מטים הדין.